

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ

TRENDS IN DEVELOPMENT OF INSURANCE MINE IN UKRAINE

УДК 338.62

Слободянюк О.В.

д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Одеський торговельно-економічний
інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету

Бендюк М.С.

студент
Одеський торговельно-економічний
інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету

Slobodianiuk Olha

Odessa Trade and Economics Institute
Kyiv National University of Trade and
Economics

Bendiuk Milena

Odessa Trade and Economics Institute
Kyiv National University of Trade and
Economics

У статті розглянуто теоретичні положення поняття майнового страхування. Досліджено особливості цієї галузі у страхуванні фізичних та юридичних осіб. Проаналізовано розвиток ринку майнового страхування в Україні, встановлено основні тенденції та проблеми розвитку. Крім того, проаналізовано страхові платежі та виплати майнового страхування, що надійшли й виплачені фізичним та юридичним особам. Визначено основні проблеми розвитку страхування майна в Україні, сформульовано рекомендації щодо їх вирішення, оскільки створити дієву систему майнового страхового захисту, що є основою забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємства, можна тільки шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні.

Ключові слова: майнове страхування, страховий захист, страхова премія, страхова виплата, ринок майнового страхування, страхові компанії.

В статье рассмотрены теоретические положения понятия имущественного стра-

хования. Исследованы особенности этой отрасли в страховании физических и юридических лиц. Проанализировано развитие рынка имущественного страхования в Украине, установлены основные тенденции и проблемы развития. Кроме того, проанализированы страховые платежи и выплаты имущественного страхования, поступившие и выплаченные физическим и юридическим лицам. Определены основные проблемы развития страхования имущества в Украине, сформулированы рекомендации по их решению, так как создать действенную систему имущественной страховой защиты, которая является основой обеспечения стабильности и эффективности экономических отношений, повышения уровня жизни населения и социальной стабилизации, создания прочной системы защиты как финансов государства, так и интересов отдельных граждан и предприятия, можно только путем проведения эффективной государственной политики, направленной на регулирование страхового рынка в Украине.

Ключевые слова: имущественное страхование, страховая защита, страховая премия, страховая выплата, рынок имущественного страхования, страховые компании.

Today, one of the branches of insurance, which is the most important and advanced kind, is property insurance. The property serves as an obligatory element of the economic activity of legal entities and people's livelihoods; therefore the provision of insurance protection of property is a priority in the system of insurance relations. This is due to the fact that the value of property objects is quite high and in case of damage or destruction of property, it is very important, and sometimes impossible, to the owner to restore it at own expense. In recent years, there has been a tendency to reduce the number of insurance companies due to increased requirements for the structure of reserves of insurers, a significant concentration of insurance payments. On the one hand, it reduces competition between insurers, making the service less accessible to the regions. But, on the other hand, it allows the withdrawal of unscrupulous insurers from the market, which undermines the industry's so poor reputation. Despite the reduction in the number of insurance companies, the amount of insurance payments from year to year increases. This indicates the dynamism of the industry, its promise. The article deals with theoretical provisions concerning the concept of property insurance. The features of this branch in insurance of physical and legal persons are investigated. The development of the property insurance market in Ukraine is analyzed and the main trends and problems of development are determined. In addition, insurance payments and property insurance payments received and paid to individuals and legal entities are analyzed. The main problems of property insurance development in Ukraine are defined and recommendations for their solution are formulated, since the creation of an effective system of property insurance protection is the basis for ensuring the stability and efficiency of economic relations, raising the standard of living of the population and social stabilization, creating a strong system of protection as the state finances, as well and the interests of individual citizens and enterprises, perhaps only through an effective state policy aimed at regulating the insurance market in Ukraine. Today, property insurance occupies a significant segment in the insurance market. The development of this industry is extremely important, as in countries with a developed market economy; property insurance not only releases the budget from expenses for damages at the onset of insured events, but is also one of the most stable sources of long-term investments.

Key words: property insurance, insurance protection, insurance premium, insurance payment, property insurance market, insurance companies.

Постановка проблеми. Страхування є однією зі сфер, яка розвивається найбільш стрімко. Сьогодні однією з підгалузей страхування, що є найважливішим та найрозвинутішим видом, є страхування майна. Майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб та життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним у системі страхових відносин. Це пояснюється тим, що вартість майнових об'єктів досить висока, а в разі пошкодження або знищення майна власнику дуже важно, а іноді навіть неможливо відновити його за рахунок власних коштів.

Майнове страхування демонструє високі показники розвитку, такі як створення дієвої сис-

теми майнового страхового захисту для забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як для фінансів держави, так і для інтересів окремих громадян та підприємництва, яких можна досягти лише шляхом проведення ефективної державної політики. Отже, актуальність проблематики, пов'язаної з розвитком цього виду страхування, є важливим питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку майнового страхування перебувають у центрі уваги багатьох вчених. Вагомий внесок у розроблення фундаментальних питань теорії та практики майнового страхування зробили

такі західні вчені, як В.Д. Базилевич, О.С. Бойко, О.Д. Вовчак, Т.А. Говорушко, Т.В. Петрушина, В.С. Ручкіна, С.О. Рубан. Незважаючи на вагомий внесок багатьох вчених, питання розвитку майнового страхування заслуговують подальшої уваги.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку майнового страхування в Україні, з'ясування перспектив його розвитку в майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Майнове страхування (страхування майна) – це галузь страхування, предметом якого є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном.

Економічне призначення майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків, заподіяних страхувальнику внаслідок пошкодження або знищення майна під час настання страхових випадків. Метою такого страхування є компенсування шкоди.

Предметом страхування майна є майнові інтереси, що пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном [5].

Майнове страхування – це найбільш значний сегмент страхового ринку. В майновому страхуванні об'єктом страхових відносин є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном юридичних або фізичних осіб, які здійснюються на підставі добровільно укладеного договору між страховиком та страхувальником [9].

Сьогодні майнове страхування має значний сегмент на ринку страхових послуг. Розвиток цієї галузі є надзвичайно важливим, адже в державах із розвинутою ринковою економікою майнове стра-

хування не тільки звільняє бюджет від видатків на відшкодування збитків під час настання страхових випадків, але й є одним з найстабільніших джерел довгострокових інвестицій.

Перестраховання – це система економічних відносин, пов'язаних з передаванням страховиком частини відповідальності за прийняті до страхування ризики на узгоджених умовах іншим страховиком задля створення збалансованого страхового портфеля, забезпечення фінансової стійкості та рентабельності страхових операцій. Відносини щодо перестраховання можуть мати як національний, так і міжнародний характер. До цих відносин можуть залучатися також іноземні страхові компанії.

Страхова премія – це грошова сума, яку сплачує особа, яка укладає угоду страхування, що є своєрідною платою за ризик, який бере на себе страхова компанія. Зазвичай страхова премія встановлюється як відсоток від суми угоди страхування, тобто тієї суми, яку страхова компанія сплатить особі у разі настання страхового випадку. Обчисленням страхової премії займаються фахівці страхових компаній, а саме актуарії.

Страхова виплата – це грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування в разі настання страхового випадку [1].

Страхувальниками в майновому страхуванні можуть бути юридичні та (або) фізичні особи. Від того, хто виступає в ролі страхувальника, залежить підгалузь цієї галузі страхування (рис. 1).

Страхування майна в Україні здійснюється в добровільній та обов'язковій формах (рис. 2).

В добровільному страхуванні майна сьогодні найбільш актуальним є страхування замиської нерухомості, зокрема котеджів, дачних будинків. У перспективі очікується посилення інтересу спо-

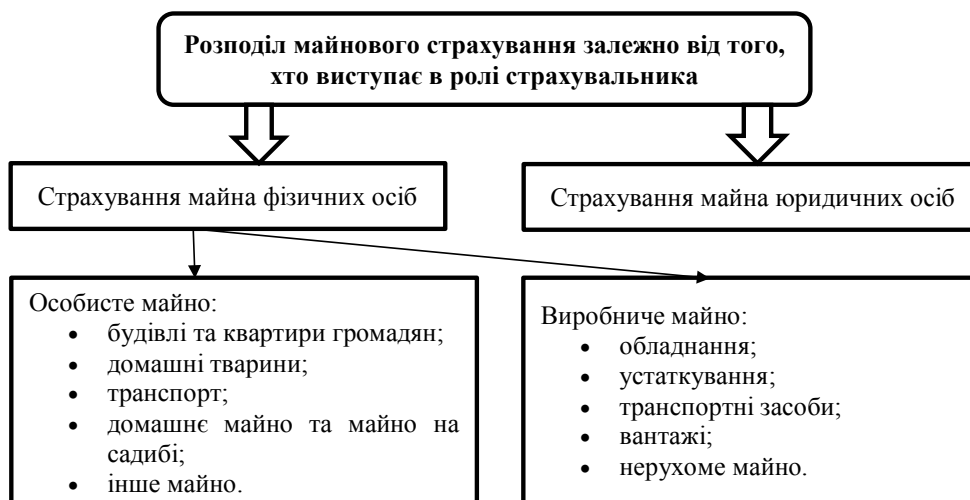

Рис. 1. Класифікація майнового страхування

Джерело: складено авторами за даними джерела [3, с. 125]

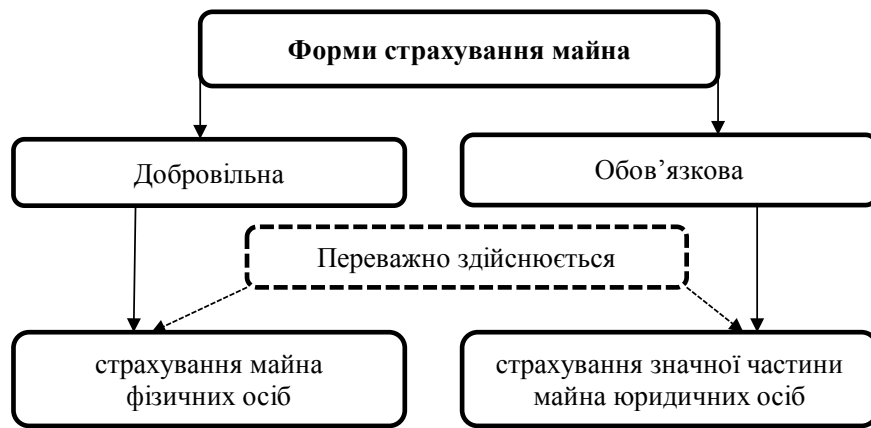

Рис. 2. Форми страхування майна в Україні

Джерело: складено авторами за даними джерела [3, с. 178]

живачів страхових послуг до страхування квартир, особливо їх устаткування, ремонту.

Це пов'язане з так званним ремонтним бумом, який останнім часом охопив українців, адже ремонтні та обробні роботи стають все більш складними й витратними, тому природно, що власник житла хоче гарантувати, що вкладені засоби не підуть прахом через те, що його сусіди зверху не забудуть закрити кран [2].

Страхування майна фізичних осіб здійснюється переважно в добровільній формі, тоді як значна частина майна юридичних осіб страхується в обов'язковій формі.

Насамперед це стосується тих об'єктів, які мають високу вартість та зачіпають не тільки майнові інтереси окремих суб'єктів господарювання, але й національні інтереси.

Фактично майнове страхування є найбільш розвинутим та складним видом страхування. Саме з цього виду страхування розпочалась історія страхування.

Майнове страхування зокрема й страхування загалом є важливими джерелами довгострокових інвестицій та зменшують навантаження на бюджет держави в разі настання страхових випадків.

Характерним для страхування майна є виділення ризиків, що не пов'язані між собою ієрархічно, тобто страхування майна від вогню, страхування сільськогосподарських культур від засухи та стихійних лих, страхування тварин від вимушеного забою, страхування транспортних засобів від аварій, викрадення та інших небезпек [4].

Страхування майна в Україні характеризується низкою проблем, від вирішення яких залежать не тільки його стабільність сьогодні, але й існування завтра.

Проблеми страхування майна в Україні та можливі шляхи їх вирішення наведені в табл. 1.

Перспективи розвитку майна в Україні безпосередньо залежать від можливості більш активної участі держави у функціонуванні страхової галузі, наприклад перспективи щодо використання меха-

Таблиця 1

Пропозиції щодо вдосконалення майнового страхування в Україні

Проблеми	Можливі шляхи вирішення проблем
Недосконалість дії механізму захисту прав споживачів страхових послуг	Розроблення прозорих та прийнятних правил і засад діяльності страховиків майнової сфери страхових послуг.
Низький рівень страхової культури населення, недовіра населення до страхових компаній	Формування комунікацій зі споживачем шляхом його страхової освіти за допомогою засобів масової інформації.
Низька якість страхових послуг	Розроблення та затвердження національного стандарту визначення ліквідної вартості заставного майна (майнових прав) та вартості майна задля страхування.
Незначна клієнтська база страховиків	Проведення науково-дослідної роботи з підвищення кваліфікації персоналу страховиків та страхових посередників.
Значна інформаційна закритість діяльності страхових компаній; недосконалість фінансової звітності та методів оброблення даних	Перегляд класифікації страхування, розроблення методики рейтингового оцінювання страхових компаній, створення єдиної системи обліку та звітності цієї сфери страхової діяльності.
Втрата значного відсотка страхових премій під час перестраховування з іноземними страховиками	Розширення ринку перестраховування та активізація роботи з нерезидентами щодо взаємного перестраховування.

Джерело: складено авторами за даними [8]

нізмів субсидіювання малозабезпечених громадян на придбання страхового захисту майна й розроблення регіональних програм, щодо страхування з урахуванням потреб, особливостей та специфіки економічної політики матимуть позитивний вплив на зростання потреби населення в добровільних видах страхування майна.

З іншого боку, потрібно стимулювати громадян і господарюючі суб'єкти до укладення договорів страхування майна як одного з інструментів захисту своїх майнових інтересів. Також потрібно підвищувати рівень інформованості населення про страхові послуги, які надаються страховиками. Для цього слід законодавчо закріпити обов'язок страховиків інформувати споживачів страхових послуг про умови страхування, страхові тарифи, роз'яснювати страхувальнику умови договору страхування, який з ним укладається, розкривати інформацію стосовно своєї діяльності. Вжиття цього заходу не тільки спрямовуватиметься на популяризацію страхування, але й дасть змогу більш ретельно оцінити страхові продукти. Сьогодні найбільш поінформоване про страхові продукти населення середнього віку, тому необхідно підвищувати інтерес до різних продуктів страхування серед студентів і старшокласників як потенційних страхувальників [7].

Сьогодні простежується тенденція, що ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансо-

вих ринків. Він має два типи страхування, такі як СК "Life" та СК "non-Life". СК "Life" – це страхові компанії, що здійснюють страхування життя, а СК "non-Life" – це страхові компанії, що здійснюють страхування інших видів (табл. 2).

Загальна кількість страхових компаній станом на 30 вересня 2018 року становила 285, зокрема СК "non-Life" – 254 компанії, а СК "Life" – 31 компанія. З табл. 1 видно, що загальна кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення. Станом на 30 вересня 2018 року порівняно з 31 грудня 2016 року кількість страхових компаній зменшилась на 25 компаній. Це має позитивне значення, адже значна частина компаній на страховому ринку України не має достатніх розмірів активів та гарантійних фондів, відповідно, не може якісно виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. Це посилює недовіру населення України до інституту страхування. Скорочуючи кількість страхових компаній, регулятор захищає ринок від неплатоспроможних компаній.

Під час залучення іноземних інвесторів розмір участі іноземного капіталу в статутних капіталах українських страхових компаніях буде постійно збільшуватися.

Тенденція до зміни основних показників діяльності страхового ринку за останні три роки свідчить про наявність таких зрушень на ринку (табл. 3).

У 2017 році порівняно з 2016 роком рівень валових виплат зменшився на 1,7 в. п., ста-

Таблиця 2

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній	Станом на 31 грудня 2016 року	Станом на 31 грудня 2017 року	Станом на 30 вересня 2017 року	Станом на 30 вересня 2018 року
Загальна кількість	310	294	296	285
зокрема, СК "non-Life"	271	261	262	254
СК "Life"	39	33	34	31

Джерело: складено авторами за даними [6]

Таблиця 3

Страхова діяльність на страховому ринку, млн. грн.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Темпи приросту 2017/2016 років		Темпи приросту 2018/2017 років		Темпи приросту 2018/2016 років	
				млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Валові страхові премії	24 844,2	31 391,1	34 875,3	6 546,9	26,4	3 484,2	11,1	10 031,1	40,4
Валові страхові виплати	6 271,3	7 375,1	8 754,8	1 103,8	17,6	1 379,7	18,7	2 483,5	39,6
Рівень валових виплат, %	25,2	23,5	25,1	–	–	–	–	–	–
Чисті страхові премії	19 588,4	20 790,9	25 388,5	1 202,5	6,1	4 597,6	22,1	5 800,1	29,6
Чисті страхові виплати	6 046,3	7 157,4	8 467,0	1 111,1	18,4	1 309,6	18,3	2 420,7	40,0
Рівень чистих виплат, %	30,9	34,4	33,3	–	–	–	–	–	–

Джерело: складено авторами за даними електронного ресурсу [6]

новлячи 23,5%, тоді як у 2018 році порівняно з 2017 роком він збільшився на 1,6 в. п., склавши 25,1%, а у 2018 році порівняно з 2016 роком він зменшився на 0,1 в. п., становлячи 25,1%. Рівень чистих страхових виплат у 2017 році був найбільшим порівняно з іншими роками. Темп приросту за 2018 рік порівняно з 2016 роком показав, що валові страхові премії за ці роки збільшились на 10 031,1 млн. грн., або на 40,4%, тоді як валові страхові виплати також збільшились на 2 483,5 млн. грн., або на 39,6%. Чисті страхові премії збільшились на 5 800,1 млн. грн., або на 29,6%, а чисті страхові виплати – на 2 420,7 млн. грн., або на 40,0%.

Сьогодні майнове страхування визнають найбільшою часткою страхового ринку України за обсягами страхових премій та виплат, які в структурі займають більше 70%.

Валові страхові премії за підсумками січня-серпня 2018 року склали 6,2 млрд. грн. У структурі валових страхових премій найбільша питома вага належить добровільному майновому страхуванню, а саме 3 143,3 млн. грн., або 50,5%, тоді як валові страхові виплати склали 2,2 млрд. грн. У структурі валових страхових виплат питома вага добровільного майнового страхування складає 925,7 млн. грн., або 42,7% [6]. Ринок страхування майна України має ще не використані резерви. Для порівняння, процент страхування ризиків в Україні становить 10%, тоді як у Європі цей показник сягає 90–95%. Хоча населення України складає 7% населення Європи, частка українського ринку в загальноєвропейському становить лише 0,05%.

Значну загрозу номінальній діяльності майнового страхування в Україні становить тенденція до монополізації страхового ринку в інтересах окремих фінансово-промислових груп, міністерств або місцевих адміністрацій.

Перспективи розвитку майнового страхування вимагають таких докорінних змін.

1. Підготовка та забезпечення кадрами учасників страхового ринку, з одного боку, збільшить кількість працюючих на ринку страхування спеціалістів, а з іншого боку, залучить до роботи висококваліфікованих спеціалістів (сюрвеєрів, актуаріїв, брокерів, аварійних комісарів).

2. Задля пропагування й розвитку добровільного страхування доцільно розширити можливість використання страхових послуг різними верствами населення, зокрема малозабезпеченими громадянами.

3. На законодавчому рівні необхідно врегулювати питання розширення способів реалізації страхових послуг, включаючи електронні продажі страхових послуг за окремими видами страхування.

4. Задля усунення причин можливості низької якості страхових послуг слід насамперед розро-

бити та затвердити Національним банком, Уповноваженим органом та Фондом державного майна України національного стандарту визначення ліквідної вартості заставного майна (майнових прав) та вартості майна, що дасть змогу здійснювати страхування.

5. Підвищення ефективності страхової діяльності є можливим лише шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні [5]. Кількість укладених договорів страхування з фізичними особами за підсумками 9 місяців 2017 року зазнала, зокрема, таких змін:

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті збільшилась на 5 743,1 тис. одиниць (до 71 947,2 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2016 року;

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків збільшилась на 15 987,3 тис. одиниць (до 24 074,7 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2016 року;

- кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 43,0 тис. одиниць (до 2 173,0 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2016 року;

- кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків збільшилась на 2 942,0 тис. одиниць (до 5 480,9 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2016 року;

- кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилась на 304,3 тис. одиниць (до 1 375,0 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2016 року.

Кількість укладених договорів страхування з фізичними особами за підсумками 9 місяців 2018 року зазнала, зокрема, таких змін:

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті збільшилась на 15 840,0 тис. одиниць (до 87 787,2 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2017 року;

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків збільшилась на 4 313,6 тис. одиниць (до 28 388,3 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2017 року;

- кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків зменшилась на 962,9 тис. одиниць (до 4 518,0 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2017 року;

- кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 377,8 тис. одиниць

(до 1 795,2 тис. одиниць) порівняно з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2017 року [6].

Таким чином, страхування є надійною запорукою відшкодування збитків в разі пошкодження або втрати майна.

Висновки з проведеного дослідження. Нині день майнове страхування демонструє високі показники розвитку, тому створення дієвої системи майнового страхування страхового захисту є основою забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємств, що є можливим лише шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні.

Майнове страхування є ефективним та доступним засобом захисту майнових інтересів усіх господарюючих суб'єктів. Значення цього страхування зумовлене тим, що майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб та життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним у системі страхових відносин.

Останніми роками спостерігається тенденція до скорочення кількості страхових компаній, що зумовлене підвищенням вимог до структури резервів страховиків, значною концентрацією страхових платежів. З одного боку, це знижує конкуренцію між страхувальниками, робить послугу менш доступною для регіонів, а з іншого боку, це дає змогу вивести з ринку недобросовісних страховиків, які підривають і без того низьку репутацію галузі. Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, розмір страхових платежів із року в рік зростає. Це свідчить про динамічність розвитку галузі, її перспективність.

Таким чином, створення дієвої системи майнового страхового захисту є основою забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємства, що є можливим лише шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базилевич В.Д. Страхування : підручник. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
2. Бойко О.С. Зміст майнового страхування в Україні. *Бюлетень соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 3 (2). С. 137–143.
3. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник. Київ : Знання, 2011. 391 с.

4. Говорушко Т.А. та ін. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія. Київ : ЦУЛ, 2013. 166 с.

5. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 86/96 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.04.2019).

6. Консолідовані звітні дані страховиків за 2016–2018 роки / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг в Україні URL: <http://nfp.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2019).

7. Петрушина Т.В. Проблеми реалізації послуг зі страхування (майна) підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2013. Вип. 5. Т. 2. С. 239–245.

8. Ручкіна В.С. Система добровільного майнового страхування в Україні: перспективи розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3. С. 67–72.

9. Слободянюк О.В. Інституційна модель страхового ринку України та фінансові механізми її розвитку : монографія. Херсон : Гельветика, 2017. 96 с.

REFERENCES:

1. Bazilevich V.D. (2008) Insurance [Insurance]. Kiev : Knowledge (in Ukrainian).
2. Boyko O.S. (2012). [Contents of property insurance in Ukraine]. *Bulletin of socio-economic research (electronic journal)*, vol. 3 (2), pp. 137–143. Available at: <http://nbuv.gov.ua> (accessed 15 April 2019).
3. Vovchak O.D. (2011) Insurance affairs : a textbook [Insurance affairs : a textbook]. Kiev : Knowledge (in Ukrainian).
4. Govorushko T.A., Steciuk V.M., Tolstenko O.Yu. (2013) Management of the financial activity of the insurance company in order to ensure its effective development [Management of the financial activity of the insurance company in order to ensure its effective development] Kiev : ZUL (in Ukrainian).
5. The Law of Ukraine "On Insurance" of March 7, 1996, in the wording of October 4, 2001 № 2745-III. Available at: <http://ZAKON1.rada.gov.ua> (in Ukrainian) (accessed: 15 April 2019).
6. Consolidated reporting data of insurers for 2016–2018 / National Commission for the regulation of state financial services in Ukraine]. Available at: <http://nfp.gov.ua> (accessed: 15 April 2019).
7. Petrushina T.V. (2013) Problems of realization of insurance services (property) of enterprises [Problems of realization of insurance services (property) of enterprises]. *Actual problems of economic development of the region*, vol. 5, no. 2 (in Ukrainian).
8. Ruchkina V.S. (2011) The system of voluntary property insurance in Ukraine: prospects for development [The system of voluntary property insurance in Ukraine: prospects for development] *Current problems of the economy*, no. 3 (in Ukrainian).
9. Slobodyanyuk O.V. (2017) Institutional model of the insurance market of Ukraine and financial mechanisms of its development [Institutional model of Ukrainian insurance market and financial mechanisms of its development] monograph. DDMA Kherson : Helvetica (in Ukrainian).